

Mrtvi kot

Trening
(Center)

ALENKA PIRMAN

Med kondicijskimi pripravami za obisk Manifeste, evropskega bienala sodobne umetnosti, sem nedeljsko popoldne posvetila lovu na umetnost po Ljubljani. Ker so bile galerije že zaprte, so mi preostale javne površine pod milim nebom. Izkazalo se je, da sem za obisk tako zahtevnega dogodka hudo prepočasna - v prejšnjem sestavku sem porabila pet tisoč dvesto znakov, pa sem prišla šele iz Bežigrada do Železniške postaje.

Nadaljujem proti Metelkovi, kjer si ogledam maketo kipa/zvočila, ki ga tandem Drinovec-Oberžan pripravlja za od mrtvih obujeno Formo vivo na Ravnah. Kiparski simpoziji so bili nekoč, ko je kiparska forma še kaj štela, prestižni in priljubljeni, z leti pa so prizorišča postala grobišča slabo negovanih kipov. Koroški pokrajinski muzej je “svoje” obnovil, umetnikoma pa za kolosalno “glasbilo” zagotovil prestižno lokacijo pred Sistemsko tehniko, od katere ne bomo kupili 135 Krpanov. Le malokatero podjetje je deležno takšnega obliža na poslovno rano. Čez ramo pa že vidim dvojnico deklice, ki na Železni cesti slavi slovensko (“rastočo”) knjigo. Tale z Metelkove govori raje o globalizaciji. Prav tako je podstavljena in tudi ona zre v daljavo, le da v pozi beračice. Iz dotiskov je razvidno, da nosi oblačila vseprisotnih svetovnih znamk. Prav mnogoplastno to delo ni, tudi material ni plemenit, a se vsaj pretvarja ne, da bo kogarkoli odrešila. Kako tudi bi, saj stoji na Trgu brez zgodovinskega spominal!

Ta pa me pograbi takoj, ko zavijem proti Celici. Od vse umetnosti, ki je zapakirana v hostelski celofan, je zares pomemben “kos” tista zastekljena luknja v prvem nadstropju. Gledam edini javni materialni dokaz skrivno načrtovanega rušenja zgradb nekdanje vojašnice, ki se je začelo (in končalo) v noči na 11. september (!) 1993. Luknja kot spomenik slehernemu urbicidu (po B. Bibiču) je močnejša od arhitektovega likalnika.

Napredujem proti Tivolski, kjer se nam je menda zgodil “dogodek leta”, ki je zasenčil celo obisk Laure Bush (tako Janković), a se moram spotoma obregniti ob drugi konjeniški spomenik isti osebi v istem mestu. Brdarjev Meister pred avtobusno in železniško postajo je torej zmagovalec (po natečaju in značaju), mrtvo hladen jezdi žival, ki je ušla iz kake Aškerčeve balade. To je voditelj! Čeprav pompozen, je obenem tudi ljudstvu dostopen, saj se po rampi za njim lepo skejta (kar tvori navihano povezavo s prvotno zamišljeno lokacijo pred Novo Ljubljansko banko). Všeč mi je, da so pesnika in borca za naše meje (“Drava nas zove, Jadran rjove”) posvojili tudi delavci iz bivše širše domovine, saj so se pod njim navadili čakati na svojo Mitfahrgelegenheit.

Mirko Bratuša, prekaljeni avtor številnih kontroverznih spomenikov, ugotavlja, da so le manjše skupnosti “relativno odporne in pripravljene za manj konvencionalne pobude”. Ko padem v Pogačnikov Hologram Evrope, na katerega je torej naš župan tako ponosen, lahko ugotovim le, da sem spet v časovnem stroju, ki me suka tja v čas pred drugo svetovno. Neurejen park, v katerem se je rado pretepalo geje, je zdaj družinska oaza. V ta lipov gaj, simetrično pretaknjen s slokimi “menhirji”, se lahko umaknemo pred hrupom z razprodanih gradbišč, razmišljamo o kozmičnih dimenzijah geopolitičnih tvorb in se naslajamo nad tem, da živimo v “popku Evrope” (“we are the nation on the best location,” poje Andrej Rozman). Marko Pogačnik bo v naše dobro kmalu prešpikal cel svet in tale mini mundus je predvsem zemljevid njegovih storitev. Zdi pa se mi, da ima še največ konkurence med privrženci GEOSSA, ki prav tako častijo neko točno določeno točko na zemljevidu (in tudi tam sadijo lipe). V medijih sem že zasledila opozorila, da Hologram ni umetnost, ampak danes mečem hruške in jabolka v isti koš, saj je vendar nedelja zvečer in so galerije zaprte. Zaprt pa je tudi Euro Center, palača čez cesto, kjer na tleh že dolgo počiva drugačen zemljevid Evrope, ki ga je po naročilu zasnovala skupina Irwin. Želela bi primerjati storitvi in vsaj malo poplakniti tole geopunkcijo, zdaj pa lahko le špekuliram, da obe stavita na višjo silo.

Za vogalom naletim na plakat s kamnom na nebu. “Kip je produkcija razmerij do sveta”, “kiparska forma je orodje in orožje komunikacije”... Končno! Sem mar v Münstru? Mimo Smerdujevega Illegalca (ta je oblečen; “Ja, kako bi pa zgledalo, če bi bil slečen?!”) se zapodim do Gruberjeve palače, kjer me pridrži nov plakat. Na njem še ena fotomontaža, predlog dokončne rešitve vprašanja prenove ljubljanskega gradu: kamen je z neba padel na Grajski hrib in pokopal skrpucalo, ki je motilo že Plečnika. Ampak bistvo plakata so podnapisi, ki s ploho dualizmov in naslovov podpirajo razstavo Alena Ožbolta. Na travniku pred palačo je na gosto razpostavljena pisana družčina sodobnih kipov. Sem mar padla v katalog formalnih vaj in predlogov načitanega avtorja? V zaledju prostorskih rebusov gre vendarle za mehak, a nujen pritisk na vizijo prihodnosti. Kakšne kipe bo naročala “idealna”, “solarna” in “vseslovenska” Ljubljana? Kakšna bo javna umetnost leta 2025? Za Ožbolta je temelj “realna povezanost med umetnostjo in ekonomijo”. Kot po naključju je polovico tega razstavišča na prostem pred kratkim zasedla Kiparna. To ni delavnica, kjer bi o natančno postavljenih vprašanjih premišljevali v praksi, Kiparna je nov kafič. In šank je zagotovo najboljša javna skulptura, si mislim in naročim nekaj osvežilnega.

(nadaljevanje in konec)

Podoba prostora v Celju

V Centru sodobnih umetnosti Celje so pripravili drugi del projekta Podoba prostora, ki so ga naslovili Situacija širšega celjskega prostora. Razstava pomeni nadaljevanje prvega dela projekta, ki je bil v strokovni in širši javnosti zelo dobro sprejet. “Motiv, ki nas je vodil k temu projektu, je globlji in kompleksnejši kot samo umetniška in razstavna praksa, pa tudi umetnostnozgodovinski kontekst je le eden izmed načinov videnja, s katerim bi lahko obravnavali umetniške produkte posameznih ustvarjalcev, živelih v naši regiji,” je dejala **Alenka Domjan**, ki je zasnovala in vodila projekt. V okviru konvencionalnih medijev slikarstva in kiparstva so izbrali reprezentativna dela posameznikov v časovnem razponu zadnjih nekaj let, ki se geografsko navezujejo na velenjsko šaleški in savinjski prostor. Kot je dejala kuratorika **Milena Koren Božiček**, so bili obiski ateljejev, zadnjih razstav z avtorji v nevtralnih okoljih odločujoči pri izboru za razstavo, ki je umeščena v kontekst soustvarjanja podobe nekega okolja in prostora mlajših ter starejših akterjev. Večmedijska razstava, ki jo bodo odprli v torek ob 20. uri v celjski Galeriji sodobne umetnosti, si bodo lahko obiskovalci ogledali do 20. septembra, vstop pa je prost. **(mpi)**

Najambicioznejše
zastavljen program doslej

V Murski Soboti se danes izteka 3. mednarodni festival sodobnega plesa Fronta

NATAŠA GIDER

Program letošnjega festivala sodobnega plesa Fronta, ki ga je že tretje leto v Murski Soboti organiziral zavod Flota s partnerskimi organizacijami, je bil zelo ambiciozno zastavljen, je o njem povedal umetniški vodja festivala Matjaž Farič. “Vse predstave so prišle na naš festival z nekim renomejem. V prejšnjih letih so bile na njem tudi kvalitetne predstave, ampak večinoma ne-preverjene, ker jih je bilo lažje dobiti. Takrat smo bili še mlajši festival, dokaj neznan v tujini.”

Delo glede tega še ni opravljeno, pravi Farič. “Čaka nas še veliko dela s publiko. Temu je namenjen velik del teoretskega dela festivala in ravno zato smo organizirali tudi mednarodno mrežo, ki se imenuje Dance Explorations Beyond Fronta, z namenom, da se delovanje festivala razširi čez vse leto, tudi na področje sosednjih držav Avstrije, Madžarske in Hrvaške, in da festival Fronta postane nek osrednji dogodek delovanja te mreže.” Cilj je, da bo tudi publika z druge strani meje obiskovala festival. “Doslej je to bila bolj naša želja kot realnost, s pomočjo te mreže pa nam je uspelo pridobiti tudi evropska sredstva, tako da lahko naslednje leto organiziramo avtobuse, ki bodo vozili brezplačno iz teh držav v Mursko Soboto na festival.”

Na festival, ta se je začel v torek in se izteka danes, so bile uvrščene same nagrajene predstave. “Začel je s predstavo Premiera, nastopom skupine Les SlovaKs, ki trenutno velja za plesno atrakcijo na vseh evropskih plesnih festivalih. Gre za neko posebnost, neko veselje do plesa, ki žari z odra in se s tem na nebanalen način oddaljuje od akademskega plesa. Torej se lažje zazre v človeško dušo, brez tega da bi segala po kompromisnih rešitvah v kvaliteti.” Predstava Instinkt madžarske skupine Pal Frenak je bila nagrajena na Madžarskem, predstava skupine Liquid Loft Projekt poziranja B Umet-

Predstava Instinkt madžarske skupine Pal Frenak

nost zapeljevanja je dobila nagrado na lanskem beneškem bienalu, hrvaška predstava Modulacija oblik 2 skupine Histeria Nova je prejela nagrado EU za umetniški projekt v povezavi ekologijo, predstava Koncert za dangubu i zgubidana skupine Liberdance pa je dobitnica nagrade publike na tednu sodobnega plesa v Zagrebu. Nocoj se bo festival zaključil z nastopom skupine En Knap Group, ki pomeni prelomnico v delovanju v slovenskem sodobnem plesu. “**Iztok Kovač** je naredil najbolj modro potezo s tem, da je ustanovil stalno plesno skupino. To pomeni, da lahko spremlja razvoj plesalcev, s katerimi deluje,” meni Farič. Predstava Nekje vmes je rezultat italijansko-češko-slovenske koprodukcije.

“Uspešnost festivala merimo po zadovoljni publiku, po tem, da se publika še med letom spominja predstav na festivalu.” Na festival želijo privabiti več obiskovalcev iz ostalih delov Slovenije, saj je to, pravi Farič, edini mednarodni plesni festival v Sloveniji. “Murske Sobote se še zmeraj drži pečat obrobja, ampak tudi ta festival je nastal v Murski Soboti ravno zaradi tega, da to izkrivljeno predstavo o obrobju, ki pa ni provinca, razbijemo.

Še vedno verjame v ljubezen

Tržaški pisatelj Boris Pahor je ta teden dopolnil 95 let in v Italiji prejel še eno ugledno mednarodno priznanje

DARKA ZVONAR PREDAN

Ta teden je tržaški pisatelj **Boris Pahor** ves mladeniški praznoval 95 let in hkrati v italijanskem Viareggiu prejel prestižno mednarodno literarno nagrado Viareggio Versilia, katere dobitnika sta, denimo, tudi literarna velikana Pablo Neruda in **Günter Grass**. Literat, ki v mladeniški formi še piše, predava, potuje in vozi avto, je zadnje mesece v Italiji prava zvezda, ki gostuje v najbolj gledanih TV-oddajah, daje intervjuje in nastopa v živo na najrazličnejših koncih države, njegova knjiga Nekropola, roman o grozotah nacističnih taborišč, v katerem je tudi stran, posvečena fašizmu, pa doživlja ponatis za ponatisom.

“Vabila res kar dežujejo in v to sem se vdal, ker je to koristno za slovensko skupnost, saj ljudje v Italiji ne vedo absolutno nič o naši preteklosti. S tem mislim na čas, ko je bila vsa dežela Julijska krajina obsojena, da mora postati italijanska in to s fašističnimi metodami, njihov rezultat pa je bila v desetletjih pred drugo svetovno vojno tudi približno petstoglava množica po-

litičnih zapornikov Slovencev,” nam je dejal slavljeneč včeraj, po neprespani noči, preživeti na potovanju iz Viaregia v domači Trst. Nato je z zanj značilno blago ironijo pripomnil, da je sedanje zvezdnštvo pač posledica dejstva, da je Nekropola štiri desetletja izhajala drugod, medtem ko je v Italiji ležala ves ta čas v predalu, ter tega, da živi njen avtor v Trstu in da je dočakal že toliko let. Pa še, da je “halo” v Italiji v veliki meri zaslužen tudi za pozornost, ki mu jo v zadnjem času namenja matična Slovenija.

Dva dni prej, prav na svoj rojstni dan, je bil Pahor gost v istrski Padni, na predstavitvi svoje nove knjige Moje suhote, avtobiografskih zapiskov, ki so izšli pri Študentski založbi Beletrina. Na predvečer njegovega jubileja so mu v Repnu pri Trstu večer posvetili tudi njegovi zamejci. Slovenska prosvetna zveza iz Celovca, Založništvo tržaškega tiska, tržaška založba Mladika, Kulturno društvo Kraški dom in Zadruga Naš Kras so pripravili srečanje, na katerem je bil pisatelj znova zelo oster do levice in njenega zanemarjanja narodnostnega vidika. Korošci so hkrati

(Robert Balen)

predstavili tudi zgoščenko z naslovom Varuhu jezika in modrijanu nad zalivom, pogovor, ki ga je s Pahorjem posnel nekdanji urednik slovenskih programov avstrijskega radia v Celovcu **Horst Ogris**.

Pisatelja, ki slovi po pokončni kritični drži, v zadnjih mesecih, ko govori o preteklosti, pogosto sprašujejo tudi o njegovem pogledu na prihodnost. “Odgovarjam, da upam, da bodo ZDA dobile drugačnega predsednika od Busha in da bo Rusija pametna,” pravi. In dodaja, da je po naravi optimist, ki verjame v moč ljubezni. Ta vera ga je, nekdanjega taboriščnika, reševala pred zdrsom v nič tudi, ko se je po osvoboditvi pokazala vsa jalovost upanja v raj na zemlji.